

CZU: 341.215.43:314.15(478)

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17627504>Iurie ODAGIU¹

iurie.odagiu@mai.gov.md

Andrei LUNGU²

andrei.lungu@mai.gov.md

DE LA URGENȚĂ LA INCLUZIUNE DURABILĂ – ANALIZĂ MULTIDIMENSIONALĂ A MIGRAȚIEI FORȚATE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Abstract: *Lucrarea analizează efectele complexe ale conflictelor armate asupra migrației forțate și proceselor de incluziune socială în statele de destinație și tranzit, cu accent pe Republica Moldova. Studiul identifică provocările majore în domeniile educației, ocupării forței de muncă, presiunii asupra infrastructurii publice, percepției populației locale, criminalității și influențelor politice și religioase.*

Obiectivul principal al articolului constă în evidențierea interdependenței dintre aceste domenii și impactul lor asupra coeziunii sociale și securității comunitare. Metodologia utilizată include analiza cadrului normativ național și internațional, interpretarea datelor statistice furnizate de organizații guvernamentale și neguvernamentale, precum și studii de caz din practica Republicii Moldova. Rezultatele cercetării arată că, deși există progrese semnificative în integrarea refugiaților, persistă dificultăți legate de bariera lingvistică, recunoașterea calificărilor profesionale și gestionarea tensiunilor sociale.

¹ Conferențiar universitar, doctor în drept, prim-prorector pentru studii și management al calității, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova (ROR: <https://ror.org/036kvxa54>); e-mail: academia@mai.gov.md; ORCID ID: 0000-0002-2474-5299; e-mail: iurie.odagiu@mai.gov.md

² Șef, Secția management proiecte, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova (ROR: <https://ror.org/036kvxa54>); e-mail: academia@mai.gov.md; ORCID ID: 0000-0003-0214-828X; e-mail: andrei.lungu@mai.gov.md

Concluziile evidențiază necesitatea unui răspuns coordonat, multidimensional, care să includă mecanisme de cooperare între autorități, comunități și parteneri internaționali, precum și politici publice orientate spre prevenirea marginalizării și consolidarea coeziunii sociale. Implicațiile teoretico-practice subliniază importanța abordării integrate a migrației forțate, ca fenomen cu impact atât juridic, cât și socio-economic, necesar de inclus în strategiile naționale de securitate și dezvoltare.

Cuvinte-cheie: migrație forțată, conflicte armate, incluziune socială, coeziune comunitară, politici publice.

FROM EMERGENCY TO LASTING INCLUSION – A MULTIDIMENSIONAL ANALYSIS OF FORCED MIGRATION IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

Abstract: *The paper explores the multifaceted impact of armed conflicts on forced migration and social inclusion processes in destination and transit countries, with a focus on the Republic of Moldova. The study identifies key challenges in education, labour market participation, pressure on public infrastructure, public perception, crime prevention, and political and religious influences. The main objective is to highlight the interdependence between these areas and their effect on social cohesion and community security.*

The methodology combines the analysis of national and international legal frameworks, interpretation of statistical data provided by governmental and non-governmental organisations, and case studies from Moldova's practice. The findings indicate that, while significant progress has been made in the integration of refugees, challenges remain in addressing language barriers, recognition of professional qualifications, and the management of social tensions.

The conclusions underline the need for a coordinated, multi-dimensional response, involving co-operation mechanisms between authorities, local communities, and international partners, as well as public policies designed to prevent marginalisation and strengthen social cohesion. The theoretical and practical implications stress the importance of integrating forced migration into national security and development strategies as a cross-cutting issue with legal, social, and economic dimensions.

Keywords: forced migration, armed conflicts, social inclusion, community cohesion, public policies.

INTRODUCERE

Fenomenul migrației forțate, determinat de conflictele armate și de crizele umanitare asociate, a devenit una dintre cele mai acute provocări cu care se confruntă statele în secolul XXI. Dincolo de dimensiunea sa umanitară, migrația forțată are implicații juridice, economice, sociale și de securitate, necesitând o abordare coordonată și intersectorială. Republica Moldova, prin poziția sa geografică la frontiera estică a Uniunii Europene și prin proximitatea față de conflictul armat din Ucraina, s-a transformat într-un punct strategic de tranzit și adăpost pentru persoanele refugiate. În primul an de război, peste 650.000 de refugiați au traversat teritoriul național¹, ceea ce a creat o presiune semnificativă asupra capacității instituționale a statului și asupra infrastructurii sociale. La data de 22 februarie 2024, aproximativ 104.000 de cetățeni ucraineni se aflau încă la noi în țară, dintre care aproape 48.000 erau minori², fapt ce indică persistența fenome-

¹ Consiliul European. „Refugee inflow from Ukraine”. Accesat la 22 septembrie 2025 <https://www.consilium.europa.eu/ro/policies/eu-migration-policy/refugee-inflow-from-ukraine/>

² Poliția de Frontieră a Republicii Moldova. „Circa un milion de cetățeni ucraineni au intrat în R. Moldova de la începutul războiului din Ucraina”. Accesat la 22 septembrie 2025. <https://www.border.gov.md/circa-un-milion-de-cetateni-ucraineni-au-intrat-r-moldova-de-la-inceputul-razboiului-din-ucraina>.

nului și necesitatea unor măsuri pe termen lung.

Integrarea acestui număr considerabil de persoane impune un efort substanțial din partea autorităților centrale și locale, în special în domeniile educației, sănătății, ocupării forței de muncă și protecției sociale. În lipsa unei abordări unitare, există riscul apariției unor tensiuni comunitare, al creșterii vulnerabilităților sociale și al diminuării încrederii publice în instituțiile statului. Din această perspectivă, migrația forțată nu trebuie privită doar ca o situație de urgență temporară, ci ca un fenomen complex care necesită politici publice sustenabile, capabile să răspundă atât nevoilor refugiaților, cât și preocupărilor comunităților gazdă.

Lucrarea de față își propune să analizeze fenomenul migrației forțate în corelație cu dimensiunea incluziunii sociale, având ca punct central modul în care aceste procese influențează coeziunea comunitară și securitatea societală. Vor fi abordate șase componente interdependente: accesul la educație și integrarea copiilor refugiați în sistemul școlar; participarea pe piața muncii și barierele de recunoaștere a calificărilor; presiunea exercitată asupra infrastructurii și serviciilor publice; percepția populației locale și impactul asupra coeziunii sociale; riscurile criminogene și necesitatea prevenirii victimizării; implicațiile politice și religioase ale fenomenului.

Abordarea temei este fundamentată pe date statistice recente, pe analiza cadrului normativ național și internațional și pe bune practici promovate de organizații internaționale. Relevanța acestei cercetări este dată de necesitatea formulării unor soluții bazate pe dovezi, care să sprijine factorii de decizie în dezvoltarea unor mecanisme de răspuns echilibrate și eficiente.

METODE ȘI MATERIALE APLICATE

Cercetarea de față utilizează o abordare interdisciplinară, îmbinând metode calitative și cantitative pentru a analiza migrația forțată și dimensiunea incluziunii sociale în Republica Moldova. Principala metodă a fost analiza documentară, care a vizat cadrul normativ național și internațional privind protecția refugiaților, precum și politicile publice de integrare socială. Au fost consultate rapoarte ale Consiliului European, ale Ministerului Afacerilor Interne, ale Ministerului Educației și Cercetării, precum și date statistice publice referitoare la numărul refugiaților, structura lor demografică și evoluția fluxurilor migraționiste.

În completare, au fost analizate studii și cercetări empirice realizate de organizații neguvernamentale, inclusiv Centrul de Drept al Avocaților³, care a furnizat date privind asistența juridică, numărul apelurilor preluate și activitățile comunitare de coeziune socială. Aceste date au oferit o perspectivă largă asupra dimensiunii practice a integrării refugiaților în comunitățile gazdă.

Metodele calitative au inclus analiza comparativă a bunelor practici aplicate în alte state europene aflate în situații similare, precum și studii de caz privind integrarea copiilor refugiați în sistemul educațional și accesul acestora la servicii de sprijin. Pentru dimensiunea cantitativă, au fost utilizate date statistice oficiale, interpretate pentru a surprinde tendințele și impactul asupra infrastructurii publice, pieței muncii și coeziunii sociale. Prin combinarea acestor surse și metode, studiul urmărește să ofere o imagine

³ Centrul de Drept al Avocaților (CDA). „Despre noi”. CDA homepage, accesat la data de 22 septembrie 2025. <https://cda.md/ro/homepage-romana/>

integrată, riguroasă și fundamentată empiric asupra fenomenului, în vederea formulării unor concluzii și recomandări relevante pentru factorii de decizie.

DISCUȚII ȘI REZULTATE

Educația. Debutul crizei refugiaților în februarie 2022 a găsit sistemul educațional din Republica Moldova fără un cadru pregătit pentru integrarea unui număr mare de copii vorbitori de altă limbă. În primele luni, principalele provocări au vizat lipsa unei metodologii unitare de înmatriculare, lipsa manualelor și a materialelor didactice în ucraineană, precum și nevoia de formare urgentă a cadrelor didactice pentru predarea limbii române ca limbă străină. Presiunea cea mai mare s-a resimțit în raioanele de frontieră, unde unele școli au fost nevoite să suplimenteze numărul de clase și să organizeze programul în schimburi pentru a acomoda copiii refugiați.

Răspunsul autorităților a fost unul gradual: Ministerul Educației și Cercetării (MEC) a emis dispoziții pentru înscrierea copiilor ucraineni în instituțiile de învățământ general, fără a condiționa admiterea de prezentarea tuturor actelor școlare⁴. În paralel, UNICEF și UNHCR au sprijinit logistic și financiar adaptarea spațiilor educaționale, organizarea de activități recreative și instruirea profesorilor pentru lucrul cu copiii afectați de traume⁵.

La trei ani de la declanșarea conflictului, situația s-a stabilizat parțial: peste 1.100 de copii refugiați sunt încadrați în rețeaua școlară națională, iar MEC a elaborat ghiduri metodologice pentru integrarea lor, inclusiv recomandări privind predarea limbii române și activități interculturale⁶. Cu toate acestea, există provocări legate de continuitatea educației, fluctuația elevilor din cauza migrației secundare, precum și riscul de excludere socială în comunitățile mai puțin pregătite pentru incluziune.

Un element critic îl constituie prevenirea bullyingului și a discriminării în școli, fenomen semnalat de organizațiile de protecție a copilului, mai ales în primele luni ale crizei. Introducerea mediatorilor școlari și cooperarea cu poliția comunitară s-au dovedit măsuri eficiente pentru reducerea tensiunilor și crearea unui mediu sigur. Pe termen lung, politicile educaționale trebuie să vizeze nu doar accesul formal la școală, ci și participarea deplină a copiilor refugiați la viața școlară, prin activități extracurriculare și programe de sprijin psihosocial.

Un studiu tematic al CDA, realizat în perioada 7-23 august 2023, a inclus o întrebare specifică legată de accesul la învățatură în chestionarul aplicat refugiaților care primesc consiliere juridică în Centrele de cazare și la Oficiile teritoriale ale Inspectoratului General pentru Migrație (IGM). Din cei 1.139 de respondenți, un procent semnificativ a raportat întârzieri de înscriere a copiilor la școală din lipsa actelor, din necunoașterea procedurilor sau din cauza barierelor lingvistice⁷.

⁴ Ministerul Educației și Cercetării al Republicii Moldova. „Dispoziție privind înmatricularea copiilor refugiați din Ucraina în instituțiile de învățământ general”. Chișinău, 2022. Accesat la 23 septembrie 2025. <https://mecc.gov.md/ro/content/integrarea-copiilor-refugiati-din-ucraina-scolile-din-republica-moldova-discutata-cu>

⁵ UNICEF Moldova. Raportul anual 2022: Răspunsul la criza refugiaților din Ucraina. Chișinău, 2023. Accesat la 23 septembrie 2025. <https://www.unicef.org/moldova>

⁶ Ministerul Educației și Cercetării. Ghid metodologic privind integrarea elevilor refugiați în învățământul general. Chișinău, 2024. Accesat la 23 septembrie 2025.

⁷ Centrul de Drept al Avocaților (CDA). Studiu PT Infografice: Profilul refugiaților — accesul la învățatură și angajare. Chișinău, 2023. Accesat la 23 septembrie 2025. https://cda.md/wp-content/uploads/2024/03/Studiu_PT_infografice_20.11.2023_FINAL.pdf

Raportul Analitic 2023 al CDA cu privire la respectarea drepturilor solicitanților de azil și beneficiarilor protecției temporare notează că, deși Legea privind azilul și reglementările aferente asigură formal accesul la învățătură pentru minorii beneficiari de protecție temporară, autoritățile întâmpină dificultăți practice de garantare a participării copiilor neînsoțiți sau cu necesități speciale, precum și de furnizare a materialelor educaționale adaptate și suportului lingvistic necesar⁸.

Accesul refugiaților la piața muncii și integrarea economică. Integrarea refugiaților pe piața muncii a fost una dintre prioritățile strategice ale Guvernului Republicii Moldova încă din primele luni ale crizei din 2022. Situația inițială era caracterizată de un cadru legislativ restrictiv, ce presupunea obținerea avizului de muncă și prezentarea mai multor documente justificative, ceea ce întârzia considerabil procesul de angajare și lăsa un număr mare de refugiați fără surse legale de venit. Pentru a răspunde urgenței umanitare, în primăvara anului 2022 au fost adoptate modificări legislative care au simplificat semnificativ procedura de angajare, permițând cetățenilor ucraineni să fie angajați doar în baza documentului de identitate și a unui contract de muncă, fără necesitatea obținerii avizului de angajare⁹.

Această măsură a avut un impact imediat, favorizând ocuparea locurilor vacante în sectoare precum HoReCa, agricultură, construcții și servicii sociale. Totuși, provocările au persistat: lipsa cunoașterii limbii române, dificultățile de recunoaștere a calificărilor profesionale și riscul acceptării unor locuri de muncă sub nivelul de pregătire al refugiaților, cu potențial de exploatare economică¹⁰. Datele UNHCR și ILO din perioada 2022–2023 arată că rata de ocupare a refugiaților era sub 25% în primele 12 luni, ceea ce reflectă o integrare parțială și dependentă semnificativă de asistență umanitară¹¹.

În 2025, piața muncii din Republica Moldova prezintă o imagine mai stabilă. Ministerul Muncii și Protecției Sociale, în cooperare cu partenerii internaționali, a lansat programe de validare a competențelor dobândite informal și cursuri de limbă română pentru adulți. Au fost introduse scheme de subvenționare pentru angajatorii care angajează refugiați și mecanisme de mediere între angajatori și solicitanții de locuri de muncă. Drept rezultat, rata de ocupare a refugiaților a crescut, atingând aproape 40% în prima jumătate a anului 2025, iar numărul contractelor de muncă înregistrate s-a dublat comparativ cu 2022¹².

Analiza comparativă cu alte state din regiune relevă un model similar. În Polonia, unde peste 1,5 milioane de refugiați ucraineni au primit protecție temporară, măsurile de simplificare a accesului la piața muncii au dus la o rată de ocupare de 65% în 2024, în

⁸ Centrul de Drept al Avocaților (CDA). Raport analitic: Respectarea drepturilor solicitanților de azil, beneficiarilor de protecție temporară, apatrizilor și străinilor aflați în dificultate — Anul 2023. Chișinău, 2024. Accesat la 23 septembrie 2025. <https://cda.md/wp-content/uploads/2024/03/Raport-anual-CDA-2023-.pdf>

⁹ Ministerul Economiei al Republicii Moldova. „Procedura de angajare în câmpul muncii pentru cetățenii ucraineni a fost simplificată”. Chișinău, 2022. Accesat la 23 septembrie 2025. <https://realitatea.md/procedura-de-angajare-in-campul-muncii-pentru-ucraineni-a-fost-simplificata-isi-pot-deschide-mai-usor-si-carduri>

¹⁰ Centrul de Drept al Avocaților. Raport analitic privind drepturile refugiaților și solicitanților de azil în Republica Moldova – 2022. Chișinău, 2023. Accesat la 23 septembrie 2025. <https://cda.md/ro/rapoarte/>

¹¹ UNHCR. Ukraine Situation Regional Refugee Response Plan – Moldova: Annual Report 2023. Geneva, 2024. Accesat la 23 septembrie 2025. <https://reporting.unhcr.org>

¹² Ministerul Muncii și Protecției Sociale. Raportul de activitate privind integrarea pe piața muncii a refugiaților. Chișinău, 2025. Accesat la 23 septembrie 2025.

special în sectoarele servicii și industrie¹³. România, deși cu un număr mai mic de refugiați, a adoptat politici apropiate de cele moldovenești, dar cu un accent mai pronunțat pus pe recunoașterea calificărilor profesionale și formarea profesională, ceea ce a facilitat o integrare mai rapidă. Această comparație sugerează că, deși Moldova a făcut pași importanți, este necesară continuarea investițiilor în instruire lingvistică, consiliere profesională și crearea de oportunități de angajare de calitate pentru a reduce vulnerabilitatea economică a refugiaților.

Presiunile asupra infrastructurii publice. Criza refugiaților din 2022 a generat o presiune semnificativă asupra infrastructurii publice din Republica Moldova, mai ales în zonele de frontieră și în municipiile cu capacitate redusă de gestionare a fluxurilor de populație. În primele luni, centrele de cazare gestionate de Inspectoratul General pentru Situații de Urgență (IGSU) erau utilizate la capacitate maximă, fiind necesară deschiderea unor spații provizorii în săli de sport, cămine studențești și clădiri administrative¹⁴. Această supraaglomerare a determinat deficiențe de asigurare a unor condiții sanitare și servicii de bază, ceea ce a impus intervenția imediată a agenților ONU și a partenerilor externi pentru aprovizionarea cu echipamente și materiale de primă necesitate¹⁵.

În domeniul sănătății, spitalele din raioanele de frontieră au raportat o creștere cu peste 15% a adresărilor, în special pentru servicii pediatrie și obstetrică. Lipsa medicamentelor și a personalului medical a condus la mobilizarea resurselor umane prin detașări la sprijinul logistic al Organizației Mondiale a Sănătății¹⁶. Pe segmentul educațional, în 2022 unele școli au introdus un program de învățământ în schimburi pentru a face față numărului crescut de elevi, ceea ce a afectat calitatea procesului didactic¹⁷.

La trei ani de la izbucnirea conflictului, situația infrastructurii s-a stabilizat parțial. Centrele de cazare au fost modernizate și adaptate standardelor internaționale, unele fiind transformate în centre comunitare multifuncționale¹⁸. În domeniul sănătății, cu sprijinul partenerilor de dezvoltare, au fost reabilite mai multe secții spitalicești și s-au creat pachete de servicii medicale dedicate refugiaților. În educație, Ministerul de resort a introdus ghiduri pentru integrarea copiilor refugiați, reducând necesitatea programului în schimburi. Cu toate acestea, presiunile rămân ridicate în perioadele de vârf, iar infrastructura urbană (transport public, servicii sociale) continuă să fie suprasolicitată.

Pentru a ilustra dinamica fluxurilor de persoane strămutate, figura de mai jos prezintă evoluția numărului de refugiați înregistrați în Republica Moldova în perioada 2022–2025, pe baza datelor UNHCR.

¹³ Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). Labour Market Integration of Refugees from Ukraine: Country Note – Poland. Paris, 2024. Accesat la 23 septembrie 2025. <https://www.oecd.org/ukraine-hub/policy-responses/>

¹⁴ Inspectoratul General pentru Situații de Urgență. Raportul privind gestionarea fluxurilor de refugiați, februarie–mai 2022. Chișinău, 2022. Accesat la 23 septembrie 2025.

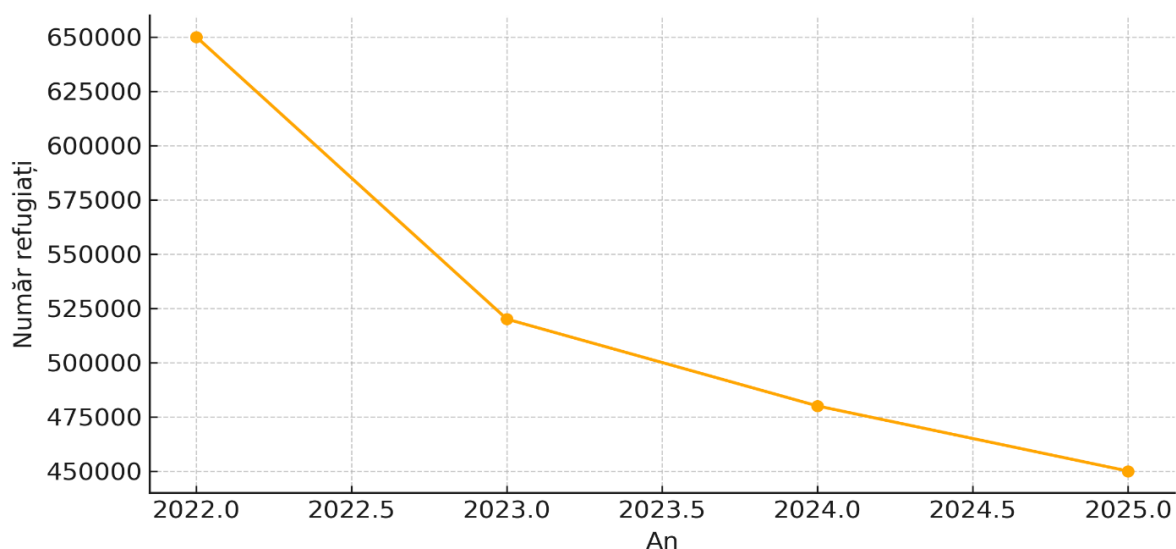
¹⁵ UNHCR Moldova. Emergency Response Update – April 2022. Geneva, 2022. Accesat la 23 septembrie 2025. <https://reporting.unhcr.org>

¹⁶ World Health Organization. Health Emergency Response: Republic of Moldova Situation Report, 2022. Geneva, 2022. Accesat la 23 septembrie 2025.

¹⁷ Ministerul Educației și Cercetării. „Măsuri pentru asigurarea procesului educațional în contextul crizei refugiaților”. Chișinău, 2022. Accesat la 23 septembrie 2025.

¹⁸ UNHCR Moldova. Operational Data Portal – Moldova, 2024 Update. Geneva, 2024. Accesat la 23 septembrie 2025.

Evoluția numărului de refugiați în Republica Moldova (2022-2025)

Comparația internațională arată că Moldova urmează un parcurs similar cu România și Polonia, state care au investit masiv în infrastructura de cazare și servicii comunitare. Polonia, de exemplu, a reușit să creeze peste 200 de centre regionale pentru refugiați între 2022 și 2024, cu finanțare mixtă guvernamentală și europeană, reducând presiunea pe comunitățile locale¹⁹. România a aplicat un model hibrid, bazat pe sprijinul ONG-urilor și decontarea cheltuielilor de cazare către persoanele fizice care găzduiesc refugiați, măsură care a contribuit la dispersarea uniformă a acestora pe teritoriul țării²⁰.

Pentru Republica Moldova, direcția de dezvoltare necesară presupune consolidarea infrastructurii de locuire socială, extinderea rețelei de servicii de sănătate în zonele cu densitate mare de refugiați și crearea unor mecanisme permanente de coordonare interinstituțională, astfel încât sistemele publice să rămână funcționale chiar și în scenarii de aflus sporit.

Percepția populației. Atitudinea populației din Republica Moldova față de refugiații ucraineni a cunoscut o evoluție semnificativă între 2022 și 2025. În primele luni ale crizei, solidaritatea a fost predominantă: societatea civilă, autoritățile locale și persoanele fizice s-au mobilizat pentru a oferi cazare, hrană și sprijin psihologic, înregistrându-se un nivel ridicat de empatie colectivă²¹. Sondajele realizate de organizațiile internaționale în 2022 arătau că peste 70% dintre respondenți susțineau măsurile de sprijin pentru refugiați, chiar dacă recunoșteau existența unor presiuni suplimentare asupra economiei și infrastructurii²².

Pe măsură ce situația s-a prelungit, percepția publică a devenit mai nuanțată. În

¹⁹ OECD. Housing and Integration of Refugees in Poland. Paris, 2024. Accesat la 23 septembrie 2025. <https://www.oecd.org/ukraine-hub/policy-responses/>

²⁰ European Commission. ROM: Solidarity with Ukraine – Country Measures 2023. Brussels, 2023. Accesat la 23 septembrie 2025. <https://ec.europa.eu/migrant-integration>

²¹ UNHCR Moldova. Operational Data Portal – Moldova: Key Figures 2022. Geneva, 2022. Accesat la 23 septembrie 2025. <https://reporting.unhcr.org>

²² International Organization for Migration. Public Opinion Survey on Refugee Response in Moldova 2022. Geneva, 2022. Accesat la 23 septembrie 2025.

2024–2025, cercetările sociologice relevă o oboseală a solidarității: creșterea costurilor de trai, concurența pentru resurse și locuri de muncă, precum și intensificarea narativelor negative în spațiul informațional au determinat scăderea procentului celor care privesc favorabil integrarea refugiaților²³. Totuși, majoritatea populației continuă să susțină accesul copiilor la educație și acordarea de asistență umanitară de bază, chiar dacă sprijinul pentru măsuri de integrare pe termen lung (de exemplu, naturalizare sau acordarea de locuințe sociale) este mai redus.

Analiza comparativă internațională arată că această dinamică nu este specifică doar Moldovei. În Polonia și România, unde fluxurile de refugiați au fost mai mari, sondajele din 2024 indică o scădere a sprijinului public cu 10–15 puncte procentuale față de 2022, dar și o creștere a polarizării opiniilor între mediul urban și rural²⁴. În ambele țări, campaniile de comunicare guvernamentală și implicarea mass-media responsabilă au jucat un rol esențial în contracararea dezinformării și menținerea unui climat de coeziune socială. Pentru Republica Moldova, o strategie eficientă de comunicare publică, bazată pe transparență și pe evidențierea beneficiilor sociale ale integrării, poate contribui la reducerea tensiunilor și la prevenirea apariției sentimentelor xenofobe.

În comparație cu Republica Moldova, experiența Turciei arată o evoluție mai accentuată a atitudinilor negative, în special după valurile masive de refugiați din 2014–2015. Inițial, refugiații sirieni au fost primiți cu ospitalitate, dar, pe termen lung, populația gazdă a început să-i perceapă ca pe o povară economică și o amenințare pentru securitate. Sondajele indicau o opoziție largă față de acordarea cetățeniei și susținerea unor politici mai restrictive de imigrație, iar percepția riscului de securitate a crescut după ce s-a confirmat că luptători ai grupărilor jihadiste au intrat pe teritoriul Turciei, profitând de politica frontierelor deschise.

Un element distinctiv între fluxul de refugiați sirieni și cel provenit din Ucraina este dimensiunea de securitate legată de terorism. În timp ce în cazul Siriei s-au documentat cazuri de infiltrare a combatanților Statului Islamic (IS) în rândurile refugiaților, ceea ce a alimentat discursurile de teamă și suspiciune în rândul populației gazdă, în cazul Republicii Moldova și al vecinilor săi nu există indicii că fluxul de refugiați ucraineni ar fi asociat cu riscuri teroriste similare. Această diferență explică, cel puțin parțial, de ce percepția populației în Moldova rămâne în general mai favorabilă decât în statele care au gestionat crize cu componentă jihadistă²⁵.

Criminalitatea și siguranța publică. Criza refugiaților din 2022 a generat preocupări legitime privind posibile riscuri criminogene, în special în primele luni de aflux masiv. Inspectoratul General al Poliției și Ministerul Afacerilor Interne au raportat creșteri moderate ale unor fapte contravenționale minore (încălcări ale regulilor de ședere, conflicte în centrele de cazare), dar nu s-a constatat o creștere semnificativă a infracționalității grave

²³ Centrul de Drept al Avocaților. Raport Analitic privind percepția populației gazdă, 2024. Chișinău, 2024. Accesat la 23 septembrie 2025. <https://cda.md/ro/rapoarte/>

²⁴ OECD. Public Attitudes towards Refugees in Central and Eastern Europe: Poland and Romania Case Studies. Paris, 2024. Accesat la 23 septembrie 2025. <https://www.oecd.org/ukraine-hub/policy-responses/>

²⁵ Erdoğan, Murat. Syrians in Turkey. Hacettepe University Migration and Politics Research Centre (HUGO), 2014. Turkish Statistical Institute (TÜİK). „Percentage of Foreign Nationals in Turkish Prisons (2011–2014)”. Accesat la 23 septembrie 2025. <https://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=18689>
Anadolu Agency. „Ratio of Syrians Involved in Crime: 33 in 10,000”. 19 septembrie 2014.
Gaziantep Provincial Directorate for Disasters and Emergencies. „Workshop Organised for Syrian Guests”. 2015.

la nivel național²⁶. Principalele vulnerabilități identificate în 2022 vizau riscul traficului de persoane, exploatarea prin muncă și fenomenul de victimizare a refugiaților, mai ales a femeilor și minorilor neînsoțiți²⁷.

În perioada 2023–2025, autoritățile au implementat măsuri integrate de prevenire: crearea unor mecanisme de raportare rapidă a cazurilor de exploatare, consolidarea cooperării între poliție, ONG-uri și organizații internaționale, precum și instruirea polițiștilor comunitari pentru gestionarea unor conflicte interculturale. Datele din 2025 arată o scădere a numărului de incidente în centrele de cazare și o creștere a numărului de cazuri investigate de poliție pe baza sesizărilor comunitare, ceea ce indică un nivel mai ridicat de încredere în instituțiile statului²⁸.

Analiza comparativă internațională relevă un tipar similar. În Germania, afluxul de peste un milion de refugiați în 2015 a fost urmat de o dezbatere intensă privind siguranța publică. Studiile criminologice arată că, deși numărul absolut al infracțiunilor raportate a crescut în 2016, creșterea a fost proporțională cu numărul de nou-sosiți și nu a confirmat o corelație directă între statutul de refugiat și criminalitatea gravă²⁹.

În Turcia, unde au fost înregistrați peste 3,5 milioane de refugiați sirieni, datele oficiale ale TÜİK indică o rată a implicării în infracțiuni de doar 0,33% (33 la 10.000), menținându-se constant între 2011 și 2014³⁰. Totuși, percepția publică a fost influențată de incidente de securitate asociate infiltrării combatanților Statului Islamic prin fluxurile de refugiați, ceea ce a alimentat narativele de teamă și a determinat înăsprirea politicilor de securitate în anumite regiuni³¹.

În Polonia, care a primit cel mai mare număr de refugiați ucraineni din UE după 2022, rapoartele Ministerului de Interne arată că nu s-a înregistrat o creștere semnificativă a criminalității, iar cooperarea dintre poliție, administrațiile locale și organizațiile comunitare a contribuit la menținerea unui climat de siguranță publică³². Acest model oferă lecții utile pentru Republica Moldova, sugerând că investițiile în prevenție, educație civică și consolidarea încrederii comunitare sunt mai eficiente decât abordările punitive.

Aspecte de influență politică și religioasă. În 2022, criza refugiaților a devenit rapid un subiect prezent în discursul politic și mediatic din Republica Moldova. Primele reacții au fost predominant de solidaritate, iar mesajele autorităților au încurajat sprijinul comunitar și implicarea voluntară. Totuși, încă din a doua jumătate a anului au apărut primele narative politizate și campanii de dezinformare care prezentau refugiații ca o povară pen-

²⁶ Inspectoratul General al Poliției. Raportul privind situația criminogenă în contextul crizei refugiaților, 2022. Chișinău, 2023. Accesat la 23 septembrie 2025.

²⁷ Centrul Internațional „La Strada”. Traficul de ființe umane și riscurile pentru refugiați în Republica Moldova: raportul 2022. Chișinău, 2022. Accesat la 23 septembrie 2025.

²⁸ Ministerul Afacerilor Interne. Raportul de activitate 2024–2025: Gestionarea situațiilor de urgență și prevenirea victimizării. Chișinău, 2025. Accesat la 23 septembrie 2025.

²⁹ Feltes, Thomas, Katrin List, and Maximilian Bertamini. More Refugees, More Offenders, More Crime? Bochum: Ruhr-Universität, 2017. Accesat la 23 septembrie 2025. https://www.thomasfeltes.de/pdf/veroeffentlichungen/2017_Feltes_Bertamini_List.pdf

³⁰ Turkish Statistical Institute (TÜİK). „Percentage of Foreign Nationals in Turkish Prisons (2011–2014)”. Accesat la 23 septembrie 2025. <https://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=18689>

³¹ Crisis Group. The Rising Costs of Turkey's Syrian Quagmire. Europe Report N°230, 30 April 2014. Accesat la 23 septembrie 2025. <https://www.crisisgroup.org/europe-central-asia/western-europemediterranean/turkey/230-rising-costs-turkeys-syrian-quagmire>

³² Ministry of Interior of Poland. Public Safety Report on Refugee Reception, 2024. Warsaw, 2024. Accesat la 23 septembrie 2025.

tru bugetul public sau ca un factor de risc pentru securitatea națională³³. Astfel de mesaje au fost amplificate în mediul online și au contribuit la polarizarea dezbaterii publice.

La nivelul anului 2025, fenomenul de instrumentalizare politică a migrației persistă, mai ales în perioadele electorale, când se intensifică retorica populistă și se utilizează teme legate de costurile pentru stat și acordarea unor priorități cetățenilor locali. În paralel, autoritățile au dezvoltat mecanisme de comunicare strategică și monitorizare a dezinformării, iar organizațiile internaționale au sprijinit campanii de informare publică pentru reducerea tensiunilor³⁴.

Rolul actorilor religioși a fost, în general, pozitiv: bisericile și organizațiile bazate pe credință au oferit adăpost, hrană și sprijin moral refugiaților. În unele comunități rurale, implicarea liderilor religioși a facilitat acceptarea refugiaților și prevenirea tensiunilor. Totodată, există situații izolate în care discursurile religioase au fost utilizate pentru a susține narațiuni exclusiviste, fapt care necesită atenție din partea autorităților³⁵.

Comparația internațională arată că Republica Moldova nu este o excepție. În Turcia, tema refugiaților sirieni a devenit un element central al dezbaterii politice, fiind asociată cu probleme economice și de securitate, generând apeluri la politici restrictive³⁶. În Polonia, sprijinul inițial foarte ridicat pentru refugiații ucraineni a început să scadă în 2024–2025, iar unele partide au introdus în program discursuri despre limitarea beneficiilor sociale³⁷. Aceste exemple arată că, fără o comunicare constantă și echilibrată, migrația forțată riscă să fie transformată într-un subiect de divizare politică.

Un element particular al contextului Republicii Moldova îl constituie implicarea actorilor externi în modelarea percepției publice. Analizele recente privind securitatea informațională arată că Federația Rusă, inițiatorul conflictului armat din Ucraina, utilizează campanii de dezinformare și manipulare emoțională pentru a instiga la ură față de refugiați și pentru a diviza societatea moldovenească³⁸. Instrumentele folosite includ răspândirea de narațiuni conspiraționiste despre „colonizarea” țării de către refugiați, exagerarea costurilor pentru buget și prezentarea lor drept amenințare la adresa identității naționale. Scopul acestor campanii este erodarea sprijinului public pentru politicile pro-europene și reducerea încrederii în autoritățile centrale. Această tendință reclamă un răspuns coordonat, care să combine monitorizarea surselor de dezinformare, alfabetizarea mediatică a populației și parteneriate între instituțiile publice și mass-media independentă pentru transmiterea de informații verificate.

Accesul migranților la justiție și protecție juridică. În 2022, odată cu creșterea numărului de refugiați, autoritățile Republicii Moldova au fost nevoite să asigure nu doar

³³ UNHCR Moldova. Information Access and Barriers in Moldova's Refugee Response. Geneva, 2023. Accesat la 23 septembrie 2025.

³⁴ European Commission. EUvsDisinfo – Disinformation on Refugees from Ukraine. Brussels, 2024. Accesat la 23 septembrie 2025.

³⁵ UNHCR. Guidance on Engagement with Faith-Based Organizations. Geneva, 2022. Accesat la 24 septembrie 2025.

³⁶ Crisis Group. Turkey's Refugee Crisis: The Politics of Permanence. Europe Report N°230, 2016. Accesat la 24 septembrie 2025.

³⁷ International Rescue Committee. Protection Monitoring Report: Poland 2024. Warsaw, 2025. Accesat la 24 septembrie 2025.

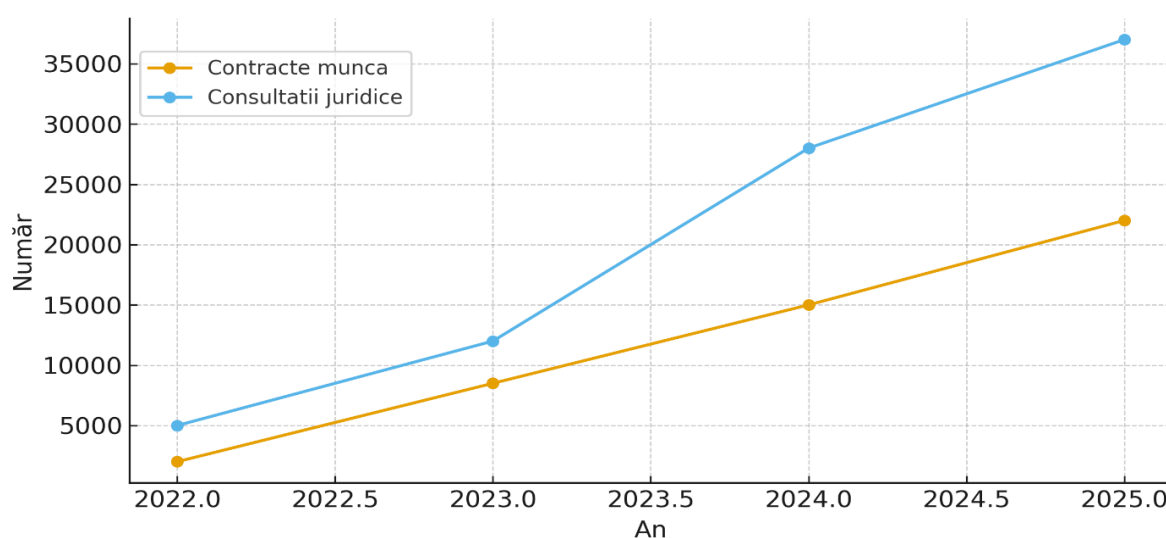
³⁸ ABC News. „Moldova's Election Faces AI-Driven Disinformation from Russia”. Publicat la 12 septembrie 2025. Accesat la 24 septembrie 2025. <https://abcnews.go.com/Technology/wireStory/moldovas-election-faces-ai-driven-disinformation-russia-125818392>

protecție umanitară, ci și acces efectiv la justiție. Provocările inițiale au inclus lipsa traducătorilor și interpreților disponibili în sistemul judecătoresc, necunoașterea de către migranți a procedurilor legale, precum și numărul redus de avocați specializați în dreptul azilului și al migrației³⁹. De asemenea, unele proceduri judiciare (de exemplu, contestațiile împotriva deciziilor Inspectoratului General pentru Migrație) erau îndelungate, ceea ce genera incertitudine juridică și expunere la riscul de returnare forțată.

Între 2023–2025 s-au făcut progrese semnificative: Centrul de Drept al Avocaților (CDA), în parteneriat cu UNHCR și Ministerul Justiției, a oferit peste 37.000 de consultații juridice gratuite, a asistat în instanță sute de persoane solicitante de azil și a organizat sesiuni de instruire pentru judecători și procurori privind standardele internaționale de protecție a refugiaților⁴⁰. În plus, instanțele au început să utilizeze mai frecvent interpreți autorizați, iar în cadrul reformelor recente ale justiției au fost promovate inițiative de soluționare cu prioritate a cauzelor ce privesc statutul de protecție internațională, în concordanță cu bunele practici europene.

Datele statistice confirmă că, pe măsură ce serviciile de asistență juridică au devenit mai accesibile, numărul contractelor de muncă semnate de refugiați a crescut constant. Graficul de mai jos evidențiază evoluția acestor doi indicatori între 2022 și 2025.

Integrarea socio-economică: contracte de muncă și consultații juridice

Republica Moldova se aliniază treptat bunelor practici europene. În Polonia și România, mecanismele de asistență juridică gratuită sunt integrate în legislație și finanțate din fonduri publice, ceea ce reduce dependența de proiectele ONG-urilor. În Germania, accesul la justiție este sprijinit prin rețele de avocați specializați și mecanisme de *legal aid* consacrate, însă provocările rămân legate de durata mare a procedurilor administrative și judiciare⁴¹.

³⁹ Centrul de Drept al Avocaților. Raportul privind accesul refugiaților la justiție în Republica Moldova. Chișinău, 2023. Accesat la 24 septembrie 2025. <https://cda.md/wp-content/uploads/2023/12/Raport-acces-justitie-2022.pdf>

⁴⁰ Centrul de Drept al Avocaților. Raportul anual de activitate 2023. Chișinău, 2024. Accesat la 24 septembrie 2025. <https://cda.md/wp-content/uploads/2024/03/Raport-anual-CDA-2023-.pdf>

⁴¹ European Union Agency for Asylum (EUAA). Asylum Report 2024 – Legal Aid and Access to Justice. Brussels, 2024. Accesat la 24 septembrie 2025. <https://euaa.europa.eu/asylum-report-2024>

Pentru Republica Moldova, consolidarea cadrului normativ privind asistența juridică de stat pentru migranți, asigurarea unui număr suficient de interpreți și monitorizarea respectării termenelor procesuale reprezintă pași necesari în vederea garantării dreptului la un proces echitabil și prevenirii unor tratamente arbitrare.

CONCLUZII

– **De la răspuns de urgență la guvernanță a incluziunii.** După trei ani de la începutul crizei, provocarea centrală nu mai este simpla gestionare a fluxurilor de refugiați, ci trecerea la o etapă în care incluziunea devine parte a guvernantei publice. Aceasta implică integrarea măsurilor de sprijin în politicile naționale, alocări bugetare multianuale, dezvoltarea unor indicatori clari de rezultat (participare școlară, retenție pe piața muncii, acces la servicii medicale și sociale), interoperabilitatea bazelor de date între autorități și mecanisme eficiente de coordonare interinstituțională. Modelele din Polonia și Germania demonstrează că absorbția pe termen lung devine sustenabilă numai atunci când asemenea măsuri sunt integrate în sistemele publice existente, evitând paralelismele și soluțiile temporare.

– **Solidaritatea comunitară și gestionarea percepțiilor.** Sprijinul spontan acordat în 2022 s-a transformat treptat într-o etapă în care sensibilitățile legate de distribuția beneficiilor și competiția pentru resurse sunt mai accentuate, iar menținerea unității comunității necesită o strategie de comunicare publică clară, ce se preocupă de contracararea dezinformării și implicarea liderilor locali și religioși pentru medierea tensiunilor. Lecțiile din Turcia arată că, în lipsa unui dialog constant și a unei informări transparente, temele legate de refugiați devin rapid subiecte de polarizare politică și surse de conflict social, iar experiența României și Poloniei sugerează că echilibrul se menține printr-o combinație de politici sociale țintite și mecanisme de feedback comunitar.

– **Managementul riscurilor și accesul la justiție.** În prezent, riscurile vizează nu doar logistica primirii, ci și protecția drepturilor și prevenirea abuzurilor: exploatarea prin muncă, traficul de persoane, discriminarea și litigiile de statut. Răspunsul necesar implică un cadru coerent de asistență juridică gratuită, utilizarea sistematică a interpreților, termene procedurale previzibile și o colaborare funcțională între poliție, ONG-uri și instanțe. Experiența germană demonstrează că percepția publică despre criminalitate poate fi mai alarmistă decât datele reale, de aceea deciziile trebuie fundamentate pe indicatori obiectivi și raportări periodice, pentru a evita stigmatizarea colectivă.

– **Pivot instituțional: formarea personalului de aplicare a legii.** După trei ani, natura provocărilor s-a schimbat: accentul nu mai este pus pe controlul fluxurilor la frontieră, ci pe consolidarea securității comunitare, prevenirea discursului instigator la ură, documentarea și investigarea infracțiunilor motivate de ură, protecția victimelor vulnerabile, contracararea dezinformării și medierea conflictelor sociale. Aceasta necesită programe de formare continuă, cu module tematice privind managementul mulțimilor, intervenția orientată spre victimă, utilizarea tehnicilor OSINT pentru monitorizarea narativelor ostile și cooperarea cu școala și serviciile sociale. Actualizarea procedurilor operaționale și evaluarea periodică a performanței instituțiilor de aplicare a legii sunt esențiale pentru a răspunde adecvat provocărilor caracteristice etapei post-urgență.

BIBLIOGRAFIE

BIBLIOGRAPHY

- Centrul de Drept al Avocaților. Raportul privind accesul refugiaților la justiție în Republica Moldova. Chișinău, 2023. Disponibil pe: <https://cda.md/ro/rapoarte/> (accesat la data de 23.09.2025).
- European Union Agency for Asylum (EUAA). Asylum Report 2024 – Legal Aid and Access to Justice. Brussels, 2024. Disponibil pe: <https://euaa.europa.eu/asylum-report-2024> (accesat la data de 23.09.2025).
- European Council. „EU-Turkey Statement, 18 March 2016”. Disponibil pe: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2016/03/18/eu-turkey-statement/>
- Directorate General of Migration Management Turkey. Law on Foreigners and International Protection. Ankara, 2017. Disponibil pe: https://www.unhcr.org/tr/wp-content/uploads/sites/14/2017/04/LoFIP_ENG_DGMM_revised-2017.pdf
- European Council. „EU Migration Policy: Refugee Inflow from Ukraine”. Disponibil pe: <https://www.consilium.europa.eu/ro/policies/eu-migration-policy/refugee-inflow-from-ukraine/>
- Inspectoratul General al Poliției de Frontieră. „Circa un milion de cetățeni ucraineni au intrat în Republica Moldova de la începutul războiului din Ucraina”. Disponibil pe: <https://www.border.gov.md/circa-un-milion-de-cetateni-ucraineni-au-intrat-r-moldova-de-la-inceputul-razboiului-din-ucraina>
- Crisis Group. The Rising Costs of Turkey’s Syrian Quagmire. Europe Report N°230, 30 April 2014. Disponibil pe: <https://www.crisisgroup.org/europe-central-asia/western-europemediterranean/turkey/230-rising-costs-turkeys-syrian-quagmire> (accesat la data de 23.09.2025).
- Turkish Statistical Institute (TÜİK). „Percentage of Foreign Nationals in Turkish Prisons (2011–2014)”. Disponibil pe: <https://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=18689> (accesat la data de 23.09.2025).
- Anadolu Agency. „Ratio of Syrians Involved in Crime: 33 in 10,000”. 19 septembrie 2014.
- Feltes, Thomas, Katrin List, și Maximilian Bertamini. More Refugees, More Offenders, More Crime? Bochum: Ruhr-Universität, 2017. Disponibil pe: https://www.thomasfeltes.de/pdf/veroeffentlichungen/2017_Feltes_Bertamini_List.pdf (accesat la data de 23.09.2025).
- International Rescue Committee (IRC). Poland: Protection Monitoring Report, July–Dec 2024. Warsaw, 2025 (accesat la data de 23.09.2025).
- ABC News. „Moldova’s Election Faces AI-Driven Disinformation from Russia”. 12 septembrie 2025. Disponibil pe: <https://abcnews.go.com/Technology/wireStory/moldovas-election-faces-ai-driven-disinformation-russia-125818392> (accesat la data de 23.09.2025).
- European Commission. EUvsDisinfo – Disinformation on Refugees from Ukraine. Brussels, 2024. Disponibil pe: <https://euvsdisinfo.eu/> (accesat la data de 23.09.2025).